NIGERIA

DETS OPSTÅEN OG UDVIKLING TIL SELVSTÆNDIG FØDERATION

OLE KARUP PEDERSEN

Enhver plan om Afrikas fremtid, der ikke tager hensyn til den kendsgerning, at hver sjette afrikaner er nigerianer, vil som en ørkenplante »blomstre uset og øde sin sødme på den tomme luft.« Denne udtalelse af Nigerias nuværende generalguvernør, *Nnamdi Azikiwe,* er i al sin nationale selvbevidsthed ikke uden en vis berettigelse.

Den nye afrikanske stat, Føderationen Nigeria, der opnåede fuld selvstændighed inden for det britiske statssamfund 1. oktober 1960, er med sine knap 900.000 km² ikke verdensdelens største, men med sin befolkning på ialt henved 37 millioner Afrikas folkerigeste stat[1]).

NIGERIAS OPSTÅEN

I lighed med så mange andre afrikanske lande er Nigeria et kunstprodukt skabt af europæiske – i dette tilfælde engelske – missionsfolk, handelsfolk og administratorer[2]).

Indtil 1861 havde England normale handelsforbindelser med adskillige riger på Nigerias kyst og enkelte inde i landet. En britisk konsul var siden 1851 placeret i Lagos for at varetage de engelske handelsinteresser i området. På denne ø herskede en konge, som England formelt anerkendte, idet man dog anså det for en selvfølge, at han i et og alt fulgte de henstillinger, han fik fra den britiske konsul. Man lagde fra engelsk side megen vægt på at få standset den endnu betydelige slavehandel i området, men kongens autoritet blev snart undergravet blandt de indfødte, der hurtigt gennemskuede, hvem der i virkeligheden regerede landet. Kongen formåede derfor ikke at standse slavehandelen, og under dette påskud anså englænderne det for nødvendigt i 1861 – med det engelske krigsskib »Prometheus«

---

[1]) Da der her i Økonomi og Politik for få år siden af professor *C. G. Feilberg* er blevet bragt en artikel om Nigerias erhvervsgeografi (31. årg. 1957, s. 100–123), skal jeg i det følgende holde mig til den politiske udvikling i Nigeria frem til dets selvstændighed.

[2]) Om oprindelsen af navnet *Nigeria,* der blev anvendt første gang i 1897, se C. K. Meek: The Niger and the Classics. The History of a Name. Journal of African History. Vol. I, 1960, s. 1–17.

liggende på Lagos red – at overtale kongen til at afstå sit rige til England mod en årlig pension på 1.000 engelske pund.

Under indtryk af andre europæiske magters – Frankrigs og Tysklands – stigende interesse for og deltagelse i handelen på Nigerias kyst og op ad Nigerfloden erklærede England efter Berlin-konferencens afslutning i 1885 størsteparten af Nigerias nuværende kyststrækning – området mellem Lagos og Kamerun – for et britisk protektorat under navnet Olieflodernes protektorat.

Få år forinden havde de forskellige engelske handelskompagnier, der handlede på kysten og op ad floden, slået sig sammen til *United Africa Company*. Samme år, som protektoratet blev erklæret, fik kompagniet den engelske dronnings charter på handelen i hele området og tog navneforandring til *Royal Niger Company*. I løbet af de følgende år udstrakte kompagniet sit interesseområde ind i landet og begyndte snart – i hård konkurrence med franske købmænd – at vinde indpas i det nuværende nordlige Nigeria.

Da kompagniet i 1894 engagerede kaptajn *Fredrick Lugard* til at lede dets private hær i Nigeria, havde det fundet den mand, der på afgørende måde skulle komme til at præge landets fremtid. Lugard havde netop afsluttet gennemførelsen af det britiske protektorat over Uganda i Østafrika, da han blev ansat i Royal Niger Company. Kort tid efter gik den engelske regering efter mange betænkeligheder med til at forsyne kompagniet med såvel penge som officerer til at udbygge dets hær til en West African Frontierstyrke, der under Lugards kommando hurtigt fik skabt respekt for de engelske interesser i området. I 1898 indgik Frankrig og England den endelige aftale om grænserne for deres interessesfærer i Vestafrika, ved hvilken lejlighed Nigerias vestlige og nordlige grænser blev fastlagt.

Som en naturlig følge af den engelske stats direkte medvirken, der var sket med regeringens støtte til opbygningen af kompagniets hær, fratog regeringen i 1899 kompagniet dets charter, således at den engelske stat overtog det direkte ansvar for opretholdelsen af ro og orden i området. Kompagniet indgik kort tid efter i et nyt kompagni med dets tidligere navn, United Africa Company, en forgrening af den internationale Unilever-koncern.

Nytår 1900 proklameredes det britiske protektorat over Nordnigeria. Lugard – der i mellemtiden var blevet sir Fredrick Lugard – blev udnævnt til højkommissær. Samme år fik Olieflodernes protektorat navneforandring til Niger kyst-protektoratet, der 6 år senere blev slået sammen med kolonien Lagos til kolonien og protektoratet Sydnigeria. Dermed var det Nigeria skabt, som i dag er een af Afrikas mest betydende nye stater.

Det bestod således af 2 protektorater og 1 koloni. For koloniens vedkommende var der ingen tvivl om de statsretslige forhold – den var Eng-

lands ejendom i kraft af salget i 1861. Anderledes forholdt det sig med protektoraterne, idet disse, hvad der ligger i selve betegnelsen, var områder, som englænderne havde påtaget sig at beskytte efter frivilligt indgåede aftaler med de herskende regenter. I praksis og set fra London spillede denne forskel næppe nogen større rolle, men man opretholdt forestillingen om, at det var fuldt suveræne og ligeberettigede parter, der havde indgået disse aftaler – og for de nationale bevægelser i Nigeria, som i andre britiske protektorater, har disse forhold spillet en vis rolle i agitationen, og det har været afgørende for disse bevægelser at understrege de særlige forhold, der gør sig gældende for protektoraternes vedkommende.

DET INDIREKTE STYRE

Ved deres måde at administrere områderne på understregede englænderne selv deres særlige karakter som protektorater. Som nævnt havde Nordnigerias højkommissær, Lugard, gjort sine første afrikanske erfaringer i Uganda. Her findes et gammelt overlevet afrikansk styre i kongeriget Buganda med en konge, Kabakaen, og hans råd af stormænd, Det store Lukiko, i spidsen[3]). Det er et i mange henseender velorganiseret og funktionsdygtigt feudalstyre. Noget lignende fandt Lugard i Nordnigeria, hvor mange af de store emirater på tilsvarende måde var effektive feudalstyrer, der både formelt og reelt sad inde med magten over de forskellige områder. De var præget af muhammedansk religion og havde gennem århundreder haft forbindelse med de nordafrikanske arabere ad Saharas karavaneveje, ligesom der på stedet var opstået et muhammedansk præsteskab og en klasse af købmænd og regeringsfunktionærer. Det ville efter Lugards opfattelse være både forkert og uklogt ikke at benytte sig af disse udmærkede og veludbyggede administrationsapparater. Han mente, at englændernes opgave i Nigeria og andre kolonier var dels at give de indfødte del i civilisationens goder, men samtidig at nyttiggøre landet mest muligt for England og dermed verden som helhed.

Det lå derfor nært for ham at udforme *det indirekte styre,* der blev en sådan sukces i Nordnigeria, at det bredte sig over store dele af det britiske imperium og næsten blev et dogme for britisk koloniadministration.

Denne styreform – eller administrationsmåde, som det snarere er – har sikret Lugard en plads i engelsk kolonihistorie – og i selve Nigerias historie, hvor dens virkninger spores den dag i dag og formentlig vil holde sig i en uoverskuelig fremtid. Hensigten med det indirekte styre er ikke vanskelig at få øje på. Ved at søge at komme til forståelse og i samarbejde med de bestående indfødte autoriteter og gennem dem få gennemført de nødvendige forholdsregler undgår kolonimagten en alt for nær kontakt med en befolk-

[3]) Om styret i Buganda se Økonomi og Politik, 34. årg. 1960, s. 50.

ning, hvis livsmønster og indstilling ligger europæernes meget fjernt, og en lang række forviklinger og misforståelser, som denne afstand kan medføre. Ved at lade de allerede existerende administrationsapparater fortsætte deres virksomhed og blot lede dem i den retning, kolonimagten ønsker, sparer den sig selv for en hel del besvær og udgifter til embedsmænd, idet den kan nøjes med at placere en eller to rådgivere ved hvert administrationscenter, hvor hele staben i modsat fald skulle have bestået af embedsmænd og funktionærer udsendt fra og betalt af kolonimagten. Den indfødte befolkning mærker kun ringe forandring i sin daglige tilværelse og vil efter al sandsynlighed være mere tilbøjelig til at rette sig efter de autoriteter, den er vant til at adlyde og respektere, end nye og fremmede autoriteter, som i givet fald kun kan hævde sig i kraft af magtanvendelse. Ikke mindst med hensyn til skattebetaling og gennemførelse af love, der ikke uden videre forekommer de indfødte rimelige, har dette betydning.

Men forudsætningen for, at det indirekte styre lader sig gennemføre, er, at der findes sådanne fast forankrede og almindeligt anerkendte administrationsapparater og styreformer, som befolkningen respekterer og adlyder, samt at disse kan og vil fungere tilfredsstillende for kolonimagtens behov. Dette var, som allerede nævnt, tilfældet i Nordnigeria. Da hverken Lugard eller den engelske regering følte nogen trang til at ændre den bestående feudale samfundsstruktur, men udelukkende at varetage og beskytte de engelske interesser – først og fremmest handelen – er det forståeligt, at det indirekte styre for Lugard blev idealet for et fredeligt, effektivt og gnidningsløst kolonistyre. Og dets sukces kunne ikke undgå at gøre indtryk i London, hvor man kun modstræbende havde engageret sig så vidt i det nigerianske foretagende.

At denne styreform samtidig betød en afstivning og konsolidering af de bestående samfundsforhold, hvor befolkningens store flertal var helt afhængige af enkelte emirers og stormænds afgørelser uden nogensomhelst mulighed for at påvirke disse, var man fra engelsk side næppe blind for. Men det måtte fra et engelsk synspunkt omkring århundredskiftet også være England og den engelske regering temmelig uvedkommende.

ADMINISTRATIONEN AF NIGERIA

Lugard var fra første færd klar over, at en sammenslutning af de to særskilt administrerede områder måtte tilstræbes. Økonomisk var Sydnigeria bedst stillet og et uundværligt transitområde for Nordnigeria, hvis gamle handelsveje over ørken til Nordafrika ikke længere var hensigtsmæssige, selvom de stadig blev benyttet af både arabere og nigerianere. Sydnigeria havde økonomisk fordel heraf, og mens Nordnigeria igennem en årrække måtte forstrækkes med tilskud fra London, kunne udgifterne til Sydnigerias administration afholdes af områdets egne indtægter.

Den engelske regering var imidlertid ikke straks modtagelig for hans forslag om at slå de to områder sammen. Som protest nedlagde han sin stilling og overtog i stedet hvervet som guvernør i Honkong. Men i 1912 vendte han tilbage til Nigeria – denne gang som guvernør for begge områder. Og i 1914 blev de slået sammen til kolonien og protektoratet Nigeria med Lugard som generalguvernør, der under sig havde en administrator i kolonien og en viceguvernør i hver af de to tidligere protektorater.

»Fra 1914 har den engelske regering bevidst forsøgt at gøre Nigeria til eet land. Men de nigerianske folkegrupper har forskellig historisk baggrund – både religiøst og kulturelt – og har ikke ytret noget ønske om denne eenhed. Nigerias eenhed er en britisk ønskedrøm.« Således bedømte Nigerias nuværende premierminister, sir *Abubakar Balewa,* det engelske styre, da han i 1948 var leder af Nordnigerias repræsentanter i Nigerias lovgivende råd. Bedømmelsen er naturligvis farvet af hans daværende betænkeligheder ved Nigerias eenhed, men er for så vidt rammende, som det ikke var hensynet til Nigeria og dets befolkning eller noget nigeriansk krav, men først og fremmest hensynet til engelske administrative, finansielle og økonomiske interesser, der fik regeringen i London til at opgive sin modstand mod Lugards planer.

Med den administrative sammenlægning af hele Nigeria under Lugards styre fulgte fra engelsk side et målbevidst arbejde på at overføre det indirekte styre fra Nordnigeria til landets sydlige dele. Arbejdet fortsatte efter, at Lugard selv i 1922 havde trukket sig tilbage som generalguvernør. Men i Sydnigeria manglede i udstrakt grad een af de vigtigste forudsætninger for det indirekte styres effektivitet: velfunderede indfødte autoriteter. Trods dette fortsatte man fra engelsk side med en ejendommelig u-engelsk dogmatisme at arbejde for indførelsen af dette styre. Hvor der ikke i forvejen fandtes indfødte autoriteter, søgte man at etablere dem. Mens det i den vestlige del af Sydnigeria i nogen grad lykkedes at finde indfødte autoriteter, der lod sig anvende til formålet – skønt aldrig i samme omfang som i Nordnigeria – viste det sig meget vanskeligere i den østlige del. Befolkningen her anerkendte ingen indfødte autoriteter, som englænderne kunne støtte sig til.

»Ifølge vore love og skikke er de traditionelle regenter ikke absolutte, men konstitutionelle. De regerer i kraft af deres villighed til at følge folkets vilje. I Yoruba-staten vil enhver hersker, der viser absolutistiske tendenser eller forsøger at placere sig over loven, blive anmodet om at begå harakiri. Vi ønsker ikke at styrke de traditionelle regenter eller give dem absolut magt, som de ikke havde før englændernes ankomst.« Det var ganske vist så sent som i 1949, at Azikiwe fremsatte denne udtalelse, men den forklarer, hvorfor englænderne havde så store vanskeligheder i deres bestræbelser på at overføre det indirekte styre til Sydnigeria. Autoriteter af den slags kunne

man dårligt bygge et indirekte styre på, dertil var de alt for påvirkelige af uberegnelige faktorer som »folkets vilje« og »almindelig tilslutning«.

Ganske vist påstod den engelske koloniminister i 1945, at systemet fra Nordnigeria med held var blevet overført til de sydlige områder. Dette har snarere været udtryk for ministerens ønske om, hvordan det burde være, for hverken de faktiske forhold på det tidspunkt eller den senere udvikling har berettiget denne påstand.

I 1939 gennemførte englænderne en administrativ opdeling af Sydnigeria i Vest- og Østregionen med Nigerflodens nedre løb som grænse. Alt tyder på, at denne opdeling udelukkende skete af administrative grunde. Den senere politiske udvikling skulle godtgøre berettigelsen i denne opdeling, der fik stor betydning for dannelsen af den føderation, som Nigeria i dag udgør.

REPRÆSENTATION OG PARTIER FREM TIL 1944

Straks efter erhvervelsen af kolonien Lagos i 1861 oprettede englænderne et lovgivende råd for kolonien. Det havde kun rådgivende myndighed, og dets medlemmer blev udpeget af guvernøren. Men det var dog en form for nigeriansk repræsentation – selvom flere af rådets medlemmer var hvide handelsfolk –, der kunne danne forbillede for de øvrige områder.

Rådet existerede indtil 1922, da det blev slået sammen med det lovgivende råd for den sydlige region, der blev oprettet dette år. Det nye råd var sammensat af 27 såkaldte officielle medlemmer, der alle var embedsmænd i administrationen eller funktionærer i de største handelskompagnier, og 19 uofficielle medlemmer, der for det overvejende flertals vedkommende blev udpeget af guvernøren. Men de 3 blev dog valgt efter en stærkt begrænset valgret – 2 i Lagos og 1 i Calabar. Rådets myndighed var temmelig vidtstrakt, således skulle alle budgetter og andre finanslove vedtages af det, ligesom meget af den almindelige lovgivning for hele Nigeria blev behandlet i rådet. Dets sammensætning garanterede naturligvis mod uoverlagte handlinger i modstrid med den engelske administrations interesser, men det er alligevel et typisk træk ved det engelske styre af Nigeria og andre kolonier, at afgørelserne blev truffet på stedet for senere at blive forelagt koloniministeriet i London til godkendelse. I modsætning til fransk og belgisk kolonistyre udgik der forholdsvis få direkte påvirkninger fra moderlandet til kolonien.

Skønt rådets arbejde og myndighed således omfattede hele Nigeria, var Nordregionen ikke repræsenteret i det. Dette var en følge af det udbyggede indirekte styre i Nordnigeria, hvor emirerne og andre stormænd formelt set var helt suveræne og ikke formelt underlagt områdets engelske administration. Nogen større lyst til at deltage i rådets arbejde har emirerne formentlig heller ikke haft, men det var i længden uheldigt, at deres syns-

punkter ikke blev frembragt på det sted, hvor afgørelser vedrørende hele Nigeria blev truffet.

Det ville næppe være rigtigt i oprettelsen af det lovgivende råd for Sydnigeria i 1922 at se nogen bevidst politik fra engelsk side henimod et nigeriansk selvstyre. Man havde ganske vist i løbet af 1. verdenskrig afgivet visse uforpligtende erklæringer, ligesom man som medlem af Folkeforbundet måtte anses for forpligtet til at arbejde henimod et vist mål af selvstyre i kolonierne, men disse fremtidsmål anså de fleste på daværende tidspunkt for at ligge langt ude i fremtiden. Det var heller ikke som følge af noget nigeriansk folkekrav, at rådet blev oprettet. Der havde fra tid til anden dannet sig nigerianske grupper eller organisationer, der forsøgte at øve indflydelse på forskellige konkrete sagers behandling, men når sagerne var blevet behandlet, var grupperne eller organisationerne som regel gået i opløsning. Oprettelsen af det lovgivende råd må først og fremmest anses for en praktisk foranstaltning, der lettede administrationen af landet, idet sagerne under rådets behandling måtte formodes at blive belyst fra alle indflydelsesrige og betydende interessers side. Når sagerne endelig forelagdes koloniministeriet i London til godkendelse, var ministeriet klar over, at der ikke ville kunne forventes modstand af betydning mod de foreslåede love og anordninger. Denne fremgangsmåde faldt iøvrigt godt i tråd med Englands styre af andre koloniområder i Afrika, hvor man også på denne tid oprettede lovgivende råd.

Noget nigeriansk folkekrav om øget indflydelse på landets styre lader sig, som nævnt, ikke påvise på dette tidspunkt. Den fåtallige nigerianske overklasse var – bortset fra emirerne i Nordnigeria – opstået i kraft af den engelske kolonisation af landet, og den handelsvirksomhed dette medførte, og følte sig ikke i noget modsætningsforhold til englænderne. Nogen racediskrimination var der ikke tale om, blandt andet fordi antallet af bosiddende hvide var så forholdsvis lille. De hvide i Nigeria kom ikke til at præge hverken storbyerne eller landet i samme udstrækning som i Øst-, Syd- og Centralafrika.

Oprettelsen af det lovgivende råd synes imidlertid at have virket fremmende på de tendenser til politisk organisation, der tidligere havde vist sig i Nigeria. I 1922 dannede *Herbert Macaulay* landets første egentlige parti, *Nigerian National Democratic Party,* der fik tilslutning fra en del nigerianere i frie erhverv i Sydregionen. Det lykkedes således partiet at besætte alle de 3 valgbare pladser i det lovgivende råd i 1923; det beholdt dem indtil 1938 og besatte dem igen i tiden fra 1943 til 1946. Endvidere besatte partiet alle valgbare pladser i Lagos kommunalråd fra 1923 til 1953. Det var således først og fremmest et byparti, der fik tilslutning fra Sydnigerias store byer. Dets program var at opnå selvstyre for Nigeria inden for det britiske imperium, at fremme det nigerianske folks interesser og arbejde for

indførelsen af almindelig valgret. Partiets udbredelse uden for byerne lader sig vanskeligt måle, men den har næppe været særlig stor. Dets ledende folk var da også læger, sagførere, lærere og andre med lignende uddannelser, der fortrinsvis slog sig ned i byerne.

Som modvægt mod dette klart nationalistiske parti, der agiterede med så nye og ukendte begreber som »det nigerianske folk« og »folkets vilje«, oprettedes kort efter et andet parti, *People's Union,* der især fik tilslutning fra de mere velhavende nigerianske handelsfolk. De så ingen grund til at ændre de bestående tilstande. Gennem 1922-reformerne havde de fået muligheder for i det lovgivende råd at gøre deres synspunkter gældende. Selvstyre øvede ikke nogen særlig tiltrækning på dem, da det engelske styre fuldtud garanterede deres handelsinteresser, ligesom de naturligvis ikke kunne tilslutte sig kravet om almindelig valgret, der kun ville forringe deres indflydelse. Partiet erkendte nødvendigheden af visse reformer, men disse skulle ske gradvist og meget langsomt, så man ikke kom til at ødelægge det værdifulde i den bestående tilstand. Med sikker sans for tidsånden og hvad der hørte sig til, dannede partiet en særlig afdeling for kvindelige medlemmer, *Women's Union,* der under ledelse af nogle af Nigerias mest velhavende damer påbegyndte et velfærdsarbejde.

De to nævnte partier virkede kun i Sydnigeria og fortrinsvis i byerne. I Nordregionen var der ikke grobund for større politisk aktivitet blandt den almindelige befolkning, og emirerne har formentlig set med nogen skepsis på de politiske kandestøberier mod syd.

I løbet af 1920'erne og 30'erne dannedes en række mere eller mindre politisk prægede organisationer i Sydnigeria, der imidlertid ikke betød nogen væsentlig fornyelse af det politiske liv i forhold til, hvad de to gamle partier udrettede. Det er dog påfaldende, at flere af disse organisationer dannedes med særligt henblik på den nigerianske ungdom. Således *Union of Young Nigerians,* der lå på linie med Nigerian National Democratic Party, og *Nigerian Youth League Movement,* der hældede mere i retning af People's Unions synspunkter. De fleste af disse bevægelser blev startet af unge nigerianere, der vendte tilbage til landet fra studier i England eller U.S.A. Med sig bragte de ideer om folkestyre, parlamentarisme og i nogle tilfælde social retfærdighed, som de forsøgte at omplante til nigerianske forhold. Der sporedes dog også en anden tendens – ikke mindst blandt stifterne af Nigerian Youth League Movement – til at påpege værdierne i de gamle nigerianske livsformer og institutioner og advare mod den europæisering og materialisme, der var ifærd med at brede sig. I denne forbindelse fremhævede man også høvdingenes betydning og det særlige sammenhold inden for stammen, landsbyen og familien. Men det var ikke denne tendens, der gjorde sig mest bemærket. Det var kravene om selvstyre, udvidet valgret og forbedringer af det nigerianske folks vilkår.

Fælles for næsten alle disse politiske bevægelser var, at de betragtede sig som landsomfattende. De gik i deres arbejde og agitation ud fra, at der fandtes en fælles nigeriansk nationalfølelse. I praksis måtte man vel erkende, at Nordnigeria endnu ikke var modent for politisk agitation, men kravene om selvstyre og udvidet valgret gjaldt hele Nigeria.

»Vort første mål er at skabe en fælles nation af de folk, der bor i Nigeria, og vi vil bekæmpe alle forsøg på at bringe eenheden i fare«, hed det i et manifest fra een af de politiske organisationer.

2. VERDENSKRIG OG STIGENDE POLITISK AKTIVITET

Som i det øvrige Afrika var det også begivenhederne under og umiddelbart efter 2. verdenskrig, der forårsagede et skred i den politiske udvikling. De politikere, der var dukket frem i løbet af 20'erne og 30'erne og som gennemgående havde været ganske unge, da de begyndte deres politiske virksomhed, var ved denne tid blevet modne mænd i deres bedste og mest handlekraftige alder. De kunne bygge på deres mange og meget forskelligartede erfaringer fra de foregående årtiers politiske arbejde. Samtidig medførte krigen en betydelig forøget udvikling af Nigeria i økonomisk og social henseende. Landet fik støre betydning i verdensøkonomien som råstofleverandør til de allierede og blev således i stadig stigende grad trukket med ind i verdenshandelens omsætning. Endvidere deltog tusinder af nigerianere i krigen på allieret side og stiftede på den måde bekendtskab med helt andre og mere udviklede samfundsforhold. De vendte hjem og berettede om deres indtryk. Endelig igangsatte man fra allieret side et stort apparat for at få de indfødte til at føle sig solidariske i kampen for demokrati, selvbestemmelsesret og frihed for den enkelte. Alt dette var medvirkende til at fremkalde den kraftigt forøgede politiske aktivitet, der snart viste sig i Nigeria.

I 1944 sluttede en lang række politiske organisationer med Nigerias selvstændighed og almindelig politisk frihed som mål sig sammen *i National Council of Nigeria and the Cameroons* (NCNC)[4]). Blandt partiets grundlæggere fandtes Herbert Macaulay, der 1922 havde været med til at starte Nigerian National Democratic Party, hvis program og mål NCNC

[4]) Når partiet i sit navn optog også Kamerun var dette udtryk for, at man anså dette område for at høre med til Nigeria. Kamerun, der er delt i Syd- og Nordkamerun, er en oprindelig tysk koloni, der under 1. verdenskrig blev erobret af englænderne og senere overladt England som mandatområde under Folkeforbundet. Området er blevet administreret sammen med Nigeria, ligesom Sydkamerun har sendt repræsentanter til Nigerias lovgivende forsamling i Lagos, men ved afstemninger forud for Nigerias selvstændighed valgte befolkningen at stille spørgsmålet om Kameruns fremtidige status i bero indtil videre. Kamerun forblev således et formynderskabsområde, som England styrede for FN. Nye afstemninger i februar 1961 gav som resultat, at Nordkamerun valgte tilslutning til Nigeria, mens Sydkamerun foretrak at tilslutte sig det tidligere franske Kamerun. Afstemningernes udfald har dog endnu ikke medført nogen ændring i de to områders forhold.

i det store hele overtog. Men partiets leder og drivende kraft blev *Nnamdi Azikiwe*.

Nnamdi Azikiwe er født i Nordnigeria i 1904 af forældre af Ibo-stammen[5]), hvis tilholdssted er Østregionen, hvortil familien flyttede endnu mens han var barn, og hvor han senere blev uddannet på forskellige missionsskoler. I 1925 rejste han til U.S.A., hvor han studerede ved flere universiteter og aflagde examen i jura. Efter bestået examen underviste han nogle år på amerikanske universiteter, men vendte i 1934 tilbage til Nigeria. Allerede året efter forlod han atter landet og rejste til den daværende Guldkyst, nu Ghana, hvor han ernærede sig som redaktør af et dagblad. 1938 kom han tilbage til Nigeria og grundlagde sit eget blad, »West African Pilot«, som hurtigt blev et talerør for de mest yderliggående nationalister. Efterhånden grundlagde han flere blade rundt om i landet, der alle gik under betegnelsen »Zik-pressen« og havde samme nationalistiske indstilling. Han havde aktivt deltaget i arbejdet inden for nogle af de allerede nævnte ungdomsorganisationer, da han i 1944 var med til at danne NCNC, som han meget hurtigt kom til at lede fuldstændigt. Han blev i 1954 æresdoktor i jura ved Howard universitetet i Washington og omtales siden da gerne som dr. Azikiwe, men blandt venner og tilhængere kaldes han kun Zik.

Allerede i sin studietid i U.S.A. havde han skrevet en bog om Liberia i verdenspolitikken, og alene valget af denne rent afrikanske stat, der var blevet grundlagt af frigivne negere fra Vestindien og U.S.A. i 1847, som emne for sin bog viser, at han allerede da var optaget af afrikanernes frigørelse. Efter sin hjemkomst i 1934 skrev han en bog med titlen »Renascent Africa«, der snart opnåede stor udbredelse blandt alle Vestafrikas unge. Den blev nærmest en slags bibel for den særlige vestafrikanske nationalistbevægelse, der opstod omkring ham, og som senere er blevet betegnet *Zikismen*. Hvad denne bevægelse egentlig står for udover afrikanernes medbestemmelsesret er ikke helt klart. En af Azikiwes tilhængere har betegnet den som »en ny religiøs, politisk, social og økonomisk filosofi«, men hovedsagen er, at bevægelsen i kraft af det effektive organisationsapparat, den efterhånden fik opbygget omkring NCNC, fik stor indflydelse på Nigerias politiske udvikling.

Som årene gik, og Azikiwe blev stillet over for andre politiske gruppers hårde modstand mod hans oprindelige mål, var han politiker nok til at ændre kurs for at bevare sin indflydelse på udviklingen. Men dette kunne naturligvis ikke undgå at vække både skuffelse og bitterhed hos hans mere rettroende tilhængere, der beskyldte ham for at svigte og senere for at

[5]) Om de forskellige folkegrupper i Nigeria, se omtalte artikel af professor Feilberg s. 103 f.

være blevet forledt af Moralsk Oprustning. At denne bevægelse har spillet en rolle for Azikiwe, lægger han ikke selv skjul på. I en nylig offentliggjort bog med uddrag af sine taler bringer han et helt afsnit med taler fra Caux og andre steder om den betydning, Moralsk Oprustning har haft for ham.

Azikiwe er i alle henseender en moderne politiker med stor sans for at vække opmærksomhed om sin person og står i sine agitatoriske og taktiske virkemidler ikke tilbage for nogen vesteuropæisk eller nordamerikansk politiker.

Sit politiske arbejde udførte Azikiwe gennem NCNC. Som antydet i navnet var det ikke noget almindeligt parti; det optog oprindelig ikke enkeltpersoner, men kun foreninger og organisationer som medlemmer. 1951 ændredes dette forhold, således at også enkeltmedlemmer kunne optages, hvilket skyldtes oprettelsen af andre politiske partier i Nigeria. Dets første mål var at organisere en folkebevægelse og rejse et folkekrav om en hurtigere politisk udvikling i Nigeria. Partiets program var iøvrigt at udvide de demokratiske principper og fremme det nigerianske folks interesser. Det ville endvidere opdrage folket politisk med henblik på landets selvstyre inden for det britiske statssamfund.

RICHARDS-FORFATNINGEN 1947

Allerede da NCNC blev dannet i 1944 var man i engelske administrationskredse i Nigeria i gang med overvejelser om ændrede former for det politiske styre i landet. Den politiske aktivitet i 30'erne og dannelsen af NCNC har sandsynligvis gjort et vist indtryk på de engelske koloniembedsmænd, men også andre forhold talte for at ændre den bestående styreform. Det var således uheldigt og også urimeligt, at Nordregionen slet ikke var repræsenteret i Nigerias lovgivende råd, ikke mindst da man fra engelsk side lagde megen vægt på, at netop de former, hvorunder denne region blev ledet, skulle brede sig til de to sydlige områder. Endvidere medførte den internationale udvikling i løbet af 2. verdenskrig, hvor Englands to største allierede, U.S.A. og Sovjetunionen, åbenlyst gik imod kolonistyre i den hidtidige form, at England blev tvunget til at tage sin politik op til revision.

I marts 1945 udsendte Nigerias guvernør, sir *Arthur Richards,* en hvidbog med forslag til en forfatningsændring. På grundlag af disse forslag udarbejdedes i løbet af 1946 en ny forfatning, der skulle »fremme Nigerias eenhed, inden for eenheden tage tilstrækkeligt hensyn til de forskellige elementer, der udgør det nigerianske folk, og sikre større deltagelse af afrikanere i drøftelserne om deres egne forhold.« Forfatningen er blevet opkaldt efter dens ophavsmand og kaldes i almindelighed Richards-forfatningen.

Med denne overførtes den i 1939 gennemførte administrative inddeling af landet til det politiske plan, idet der blev indstiftet regionalforsamlinger

i hver af de 3 regioner – i Nordregionen endvidere et råd af høvdinge. Forsamlingernes medlemmer skulle udpeges af de indfødte autoriteter og tages fra disses råd samt udvælges af regionens øverste embedsmand, distriktsguvernøren, for så vidt angik de medlemmer, der repræsenterede særlige interesser. Der var også enkelte embedsmænd blandt medlemmerne, men flertallet i alle 3 forsamlinger ville blive rent nigeriansk. Forsamlingerne havde ingen lovgivende, men udelukkende rådgivende myndighed.

Endvidere dannedes et nyt fælles nigeriansk lovgivende råd med guvernøren som præsident, 16 officielle medlemmer, hvilke fortrinsvis var britiske embedsmænd fra administrationen, og 28 uofficielle, hvoraf de 4 valgtes i Lagos og Calabar, som i 1922-forfatningen, mens de ialt 4 regionale forsamlinger, altså også Nordregionens høvdingeråd, udpegede 6 medlemmer hver. Det var dette centrale råd, der skulle sikre Nigerias eenhed, mens regionalforsamlingerne skulle varetage regionernes indre anliggender og særlige interesser.

Richards-forfatningen var først og fremmest præget af den engelske administrations synspunkter og var også udarbejdet af denne. Den medførte en decentralisering af landets administration, der længe havde været ønsket af embedsmændene. Den overførte denne decentralisering til de politiske forhold, men på den anden side byggede den på de påviselige og tydelige forskelle, der var på Nigerias forskellige områder. Den blev skarpt kritiseret af NCNC, der i den så et forsøg på at splitte nigerianerne og appellere til de forskellige særinteresser i regionerne, ligesom partiet naturligvis heller ikke kunne være tilfreds med den måde, hvorpå de forskellige forsamlinger og råd blev sammensat. Demokratisk var den ikke, og den styrkede de gamle indfødte autoriteter, som NCNC ikke anerkendte som repræsentanter for det nigerianske folk. Forfatningen var blevet gennemført, uden at det nigerianske folk var blevet hørt. Men endnu på denne tid havde folket ikke organiseret sig i politiske grupper – bortset fra tilhængerne af NCNC.

Det var forudsat i forfatningen, at den skulle tages op til revision efter 6 års forløb. Men allerede samme år, den trådte i kraft, 1947, rejste Azikiwe i spidsen for en nigeriansk delegation til England og U.S.A. for at kræve den ændret hurtigere, og udviklingen mod Nigerias selvstyre fremmet. Den engelske koloniminister rådede delegationen til at rejse hjem og arbejde for sine krav inden for forfatningens rammer, mens den engelske presse i det store hele stillede sig ret afvisende over for delegationen og NCNC og påstod, at den ikke med rette kunne opfattes som repræsentativ for det nigerianske folks flertal.

MACPHERSON-FORFATNINGEN 1952

Det lykkedes alligevel NCNC at skabe en sådan stemning af utilfredshed

med Richards-forfatningen, at den nye guvernør, sir *John Macpherson,* i 1948 fremsatte forslag om at tage forfatningen op til overvejelse inden udløbet af de fastsatte 6 år. Fra engelsk side ønskede man, at så mange grupper som muligt fik mulighed for at gøre deres synspunkter gældende med hensyn til forfatningen, og indkaldte i januar 1950 til en stor konference i Ibadan, Vestregionens hovedstad. Der deltog også repræsentanter for NCNC, men de var lige fra begyndelsen i mindretal, og de påstod, at englænderne med vilje havde ladet urepræsentative grupper – især høvdinge uden egentlig autoritet – få adgang til konferencen. NCNC anerkendte derfor ikke det resultat, konferencen nåede frem til.

På konferencen afsløredes iøvrigt tydeligt den store modsætning mellem Nordregionen og de to sydlige regioner. Nordregionen forlangte under alle omstændigheder samme talmæssige repræsentation i det centrale råd som de to øvrige regioner tilsammen i kraft af, at dens befolkningstal var større end Vest- og Østregionens tilsammen. I det hele taget var Nordregionen på vagt over for en alt for stor sydnigeriansk indflydelse i Nigerias centralstyre. Det er indlysende, at der måtte være en betydelig forskel på NCNC's krav om demokratisk styre og de nordnigerianske emirers naturlige trang til at bevare og skærme deres bestående, nærmest feudale styre.

På trods af kritikken af konferencen og dens resultat fandt guvernør Macpherson alligevel, at der på det grundlag kunne udarbejdes en forfatning. Efter at forslagene havde været behandlet i Nigerias fælles lovgivende råd proklameredes i juni 1951 den nye forfatning – Macpherson–forfatningen – med ikrafttræden fra 1. januar 1952.

Ifølge denne fik regionalforsamlingerne øgede beføjelser og kunne både lovgive og træffe finansielle afgørelser for de enkelte regioner. I Vestregionen oprettedes samtidig et høvdingeråd svarende til Nordregionens, så at der nu var ialt 5 regionale forsamlinger i Nigeria.

Det fælles lovgivende råd blev erstattet med et centralt Repræsentanternes Hus med ialt 148 medlemmer, hvoraf de 68 udpegedes i Nordregionen, Vest- og Østregionen valgte hver 34; 6 medlemmer var embedsmænd og 6 udvalgt af guvernøren til at repræsentere særlige interesser. Til afløsning af det tidligere udøvende råd, hvor guvernøren og hans embedsmænd havde været dominerende, skabtes et egentligt ministerråd med 6 officielle og 12 afrikanske medlemmer, 4 fra hver region, der valgtes blandt medlemmerne af Repræsentanternes Hus.

Macpherson-forfatningens vigtigste nydannelse var nok, at med den indførtes valg til samtlige 3 regionalforsamlinger. Valgreglerne var forskellige fra region til region og alle valg foregik indirekte gennem valgkollegier, men til almindelig overraskelse viste resultaterne af disse første omfattende valg i Nigeria, at partiorganisationerne spillede meget større rolle end forventet.

I årene umiddelbart før valgene var nye partier dukket op. I 1947 havde en engelsk-uddannet sagfører i Lagos, *Bode Thomas* i et tidsskrift fremsat sine synspunkter om Nigerias nye styre, der – bortset fra kravet om øget selvstyre – var i direkte modstrid med NCNC's program. Han slog således til lyd for, at den administrative og politiske opdeling af landet i 3 regioner var naturlig og rimelig og nøje afspejlede de forskellige folkegrupper og deres interesser. Han så gerne, at denne regionale opdeling yderligere blev styrket og udbygget og stillede sig yderst skeptisk over for tanken om en fælles nigeriansk nation, ligesom han fremhævede betydningen af de gamle afrikanske institutioner – høvdingene – som naturlige og nødvendige for det nigerianske samfund.

Hans tanker vandt tilslutning ikke blot i Nordregionen, hvis tilstand de var direkte inspireret af, men også i Vestregionen, hvor man i 1951 dannede et nyt parti, *Action Group,* der netop byggede på Bode Thomas' tanker. Partiet var en udløber af en kulturel organisation for Yoruba-stammen, *Egbe Omo Oduduwa,* der blev grundet blandt Yoruba-studenter i London i 1945 for at hævde deres stammes særpræg over for de øvrige vestafrikanske grupper. Partiet var således en bevidst politisk samling om stammen og den provins, hvor den hørte hjemme. Dets leder var den titulære høvding, *Obafemi Awololo,* der i 30'erne havde arbejdet i de politiske ungdomsorganisationer, og som i tiden umiddelbart efter 1944 havde følt sig tiltrukket af NCNC's program. Men under indtryk af, at NCNC i stigende grad blev behersket af folk fra Ibo-stammen i Østregionen, brød han fuldstændig af og var een af medstifterne af Egbe Omo Oduduwa, hvor han overtog posten som sekretær.

Også i Nordregionen dannedes et politisk parti, til dels med støtte fra emirerne, der indså, at de ikke i længden kunne holde den pågående sydlige politiske virksomhed stangen uden selv at gå aktivt ind i politik. *Northern People's Congress* (NPC) havde ligesom Action Group sit udspring i kulturelle organisationer for Hausa-stammen, der aktivt modsatte sig den voxende sydlige indflydelse i området. Emirerne lod sig i flere tilfælde opstille som kandidater af partiet. Partiets leder var en høvding, *Ahmadu Bello,* der sædvanligvis omtales ved sin titel som *Sardauna af Sohoto.*

Valgets udfald blev, at NCNC vandt en overbevisende majoritet i Østregionens forsamling og blev en talstærk opposition i Vestregionen, mens det kun vandt få pladser i Nordregionen. Action Group blev Vestregionens største parti, mens det ikke klarede sig særlig godt i Østregionen. I Nordregionen blev NPC helt dominerende, og da denne region sendte de fleste repræsentanter til Repræsentanternes Hus i Lagos fik partiet også hovedindflydelsen i denne forsamling. Man kan opgøre valgets resultat således, at NCNC havde lidt et nederlag i sin eenheds-politik, den politiske provin-

sialisme havde slået igennem og for så vidt vist det berettigede i Richardsforfatningens oprettelse af regionalforsamlinger. På den anden side var NCNC det eneste af de 3 partier, der havde mere end regional tilslutning, men forfatningens bestemmelser, der sikrede regionsflertallet overvægt, hindrede, at denne tilslutning afsatte sig spor i landets centrale forsamling.

Da Nigerias første centrale parlament – Repræsentanternes Hus i Lagos – trådte sammen i januar 1952 opstod der et naturligt omend ikke særlig nært samarbejde mellem NPC og Action Group, der i hvert fald kunne mødes i fælles modstand mod NCNC.

Macpherson-forfatningen led ikke bedre skæbne end sin forgænger. Allerede i løbet af 1952 erklærede NCNC forfatningen for umulig at arbejde efter og nedlagde samtlige ministerposter i Østregionen, så at der her måtte dannes en uarbejdsdygtig mindretalsregering. I Repræsentanternes Hus i Lagos fremsatte medlemmer af Action Group forslag om, at Nigeria skulle have selvstyre i 1956, hvilket førte til et fuldstændigt brud med NPC, der længe havde gjort opmærksom på det betænkelige ved den stigende sydlige indtrængen i Nordnigerias administration og handelsliv. Affæren udviklede sig til en bitter strid mellem såvel Nordregionen og de to sydlige regioner som mellem disse indbyrdes, hvor det tydeligt viste sig, at bortset fra ønsket om selvstyre var der store og dybe uoverensstemmelser mellem de forskellige regioner, og at repræsentanterne i højere grad følte sig som talsmænd for deres egen region end for Nigeria som helhed. På et vist tidspunkt var Nordregionens repræsentanter alene i Huset, da de to øvrige regioners medlemmer var udvandret i protest, og på nippet til at forlange fuld selvstændighed og uafhængighed for Nordnigeria alene. Kun den økonomiske afhængighed af Sydnigeria antages at have afholdt dem fra dette skridt. Også ude i befolkningen kom det til voldsomme sammenstød mellem tilhængerne af de forskellige partier, i enkelte tilfælde dræbtes og såredes civilpersoner under disse sammenstød.

Maj 1953 erklærede den engelske koloniminister, at forfatningen var sat ud af kraft indtil videre.

FORFATNINGSÆNDRINGEN 1953

Kort derefter afholdtes i London en konference om Nigerias forfatning med deltagelse af samtlige nigerianske partier. Trods alle modsætninger lykkedes det at nå til en sådan grad af enighed, at en ny forfatning kunne laves. Det fik afgørende betydning, at NCNC forlod sit stejle krav om Nigerias eenhed og akcepterede, at der blev givet endnu mere myndighed til de enkelte regioner på den betingelse, at de to sydlige regioner opnåede en betydelig grad af selvstyre og senest 1956 ville opnå fuldstændigt selvstyre.

Dermed var NCNC under Azikiwes ledelse slået ind på den vej, der skulle føre til Nigerias selvstændighed – ikke som eet land under een fælles centralregering med vidtstrakt myndighed, men som en føderation af de 3 regioner med udstrakt selvbestemmelsesret for hver enkelt region. Det er rimeligt at antage, at NPC's stærke stilling i Repræsentanternes Hus har fået NCNC til at indse det farlige i at opretholde det oprindelige eenhedskrav, der kort forinden havde truet med helt at sprænge Nigeria. Men uden at overse dette er det nok mere hensynet til Action Group, der har været afgørende for Azikiwe og hans tilhængere. NCNC kunne ikke lade Action Group stå alene med den trumf at have forlangt selvstyre i 1956; partiet var allerede begyndt at gå i opløsning selv i Østregionen, efter at dets ministre havde nedlagt deres poster, og ved at slå af på kravet om Nigerias eenhed opnåede NCNC, at i hvert fald Øst- og Vestregionen opnåede løfte om selvstyre i 1956.

Det følgende valg viste, at Azikiwe havde handlet rigtigt. Partiet vandt 72 af Østregionalforsamlingens ialt 97 pladser, og i 1954 blev Azikiwe indsat som regionens første premierminister. I Vestregionen vandt Action Group ganske vist flertallet i regionalforsamlingen, men ved valgene til Repræsentanternes hus i Lagos[6]), der efter den nye forfatning skulle foretages direkte af hele landets befolkning, vandt NCNC flertallet af regionens repræsentanter.

Dette medførte, at partiet fik en væsentligt forøget repræsentation i Repræsentanternes Hus, således at det kunne besætte flertallet af ministerposterne i føderationsregeringen, hvor Action Group gled helt ud. Flertallet i Repræsentanternes Hus udgjordes dog fortsat af Nordnigerias – NPC's – folk, og mange frygtede, at denne modsætning mellem ministerrådets og Husets flertal skulle medføre vanskeligheder. Det viste sig imidlertid, at NPC og NCNC kunne arbejde sammen i regeringen, mens Action Group dannede Husets opposition efter bedste engelske forbillede. Det er påfaldende, at ingen af de 3 store partiers ledere havde søgt valg til Repræsentanternes Hus, men foretrukket at arbejde i de respektive regionalforsamlinger. Dette viser bedre end meget andet, hvor lederne nu anså de politiske tyngdepunkter for at være placerede.

De nærmest følgende år efter forfatningsændringen i 1953 var politisk forholdsvis rolige i Nigeria. Nordnigerias medlemmer i Repræsentanternes Hus vænnede sig med tiden til samarbejdet med de mere yderliggående og nationalistiske sydnigerianere, og i Nordregionens to forsamlinger lærte emirer og andre stormænd snart at finde sig til rette i en folkeforsamlings

[6]) Lagos blev ved forfatningsændringen 1953 udskilt af Vestregionen og fik særlig status som føderationens hovedstad. Byen og dens omegn sorterer direkte under føderationsregeringen.

særlige atmosfære. De sad inde med mange og traditionsrige erfaringer med hensyn til styre og administration af deres egne områder, og alene i kraft af disse erfaringer var de tit i stand til at få deres synspunkter gennemført. Det må i denne forbindelse heller ikke glemmes, at valgretten på ingen måde var almindelig eller ens over hele Nigeria. I Nordregionen var begrænsningerne i valgretten så omfattende, at kun et mindretal af befolkningen deltog i det egentlige politiske liv. Fra NCNC's side kritiseredes gang på gang disse indskrænkninger i valgretten.

I Øst- og Vestregionerne – især den sidste – fortsatte kampene mellem NCNC og Action Group, dog under mere afdæmpede former. En enkelt begivenhed gav Action Group håb om at ramme NCNC og Azikiwe personligt. I foråret 1956 blev denne offentligt beskyldt for at have anvendt offentlige midler til anbringelse i et bankforetagende, som han selv og hans familie havde store interesser i. Anklagen vakte stor opsigt, og den engelske koloniminister nedsatte en særlig kommission til at undersøge beskyldningerne. Endnu mens kommissionen arbejdede, prøvede Action Group at slå politisk mønt af sagen, men Azikiwe gik så effektivt til modangreb og beskyldte engelske bankinteresser for at stå bag anklagen mod ham, at selv da den nedsatte kommission fandt hans opførsel i sagen at have været »langt fra, hvad man med rette kan forvente af ærlige og fornuftige folk«, virkede det ikke formindskende på hans popularitet og indflydelse i Østregionen. Ved et valgt kort efter bevarede NCNC stort set stillingen i regionalforsamlingen – og Azikiwe beholdt sin post som premierminister.

Selv i Vestregionen medførte det ikke tilbagegang for NCNC. Partiet gik tværtimod frem fra 13 til 32 mandater. Med sine 48 af ialt 80 mulige mandater bevarede Action Group under Awolowo dog regeringsmagten i regionen. Men NCNC var kommet styrket ud af krisen og befandt sig ved årsskiftet 1956–57 på højdepunktet af sin indflydelse med overbevisende flertal i Østregionen, håb om inden længe at vinde flertal i Vestregionen og en stadig bedre og mere effektiv organisation i Nordregionen.

FORFATNINGSÆNDRINGEN 1957

Maj 1957 skulle der i London afholdes en ny konference om Nigerias forfatning for at overveje, hvilke ændringer de forløbne 3 år havde nødvendig- eller muliggjort.

Marts samme år vedtog Repræsentanternes Hus eenstemmigt, at de nigerianske deltagere i konferencen skulle forlange fuld selvstændighed for hele Nigeria i 1959. Denne eenstemmige vedtagelse var i nogen grad påvirket af, at et andet vestafrikansk område under engelsk styre, Ghana, opnåede selvstyre på denne tid, men det viste endvidere tydeligt, hvilken udvikling der var sket i Nigeria siden 1952, hvor Action Groups forslag

om selvstændighed i 1956 nær havde ført til et fuldstændigt sammenbrud. Nordregionen følte sig efterhånden så betrygget ved det øgede selvstyre, der var blevet givet regionerne ved forfatningsændringen i 1953, at dens repræsentanter kunne gå med til at udtrykke ønsket om et selvstændigt Nigeria. Det havde endvidere vist sig, at det var muligt at få et samarbejde i stand mellem de 3 store partier, og at NPC også kunne have fordel af dette samarbejde.

Forud for konferencen havde NCNC i overensstemmelse med sit oprindelige program erklæret, at det var mere interesseret i føderationens end de enkelte regioners selvstyre. Men det var på den anden side bundet af beslutningerne i 1953 om større regional selvbestemmelsesret mod løftet om hurtigere selvstyre for Øst- og Vestregionen. Da Action Group i London fremsatte krav om indfrielsen af dette løfte, var NCNC nødt til at følge trop. Det blev derfor vedtaget, at begge regioner skulle være fuldt selvstyrende inden for føderationen og ikke længere være undergivet guvernørernes vetoret. I egne sager kunne de selv træffe den endelige afgørelse i deres regering eller regionalforsamling, idet der naturligvis var undtaget en række sagområder, der hørte under føderationsregeringen.

Denne blev med forfatningsændringen i 1957 omdannet til en egentlig regering uden officielle medlemmer og sammensat under hensyntagen til flertallet i Repræsentanternes Hus. Det blev NPC's ældste minister, *Alhaji Ababukar Tafawa Balewa,* der samme år blev udpeget til den første premierminister for Nigerias føderationsregering.

Spørgsmålet om føderationens selvstændighed nåede konferencen ikke til enighed om. Eenstemmigheden i Lagos holdt ikke i London, og det blev snart klart, at 1959 ikke ville blive Nigerias selvstændighedsår. Den engelske regering stillede i udsigt, at uafhængigheden muligvis ville kunne erklæres i 1960, men det var afhængigt af de resultater, de foretagne forfatningsændringer medførte.

Det blev besluttet, at der foruden Repræsentanternes Hus også skulle oprettes et Føderativt Senat, hvis medlemmer skulle udpeges af regionalforsamlingerne. Endvidere bestemtes det, at der også i Nordregionen skulle gennemføres almindelig valgret for mænd til Repræsentanternes Hus, idet den ikke kunne udvides til også at omfatte kvinder på grund af den herskende muhammedanske religion. I de to andre regioner var der med tiden blevet indført almindelig valgret for alle voksne ved disse valg.

Den nye premierminister, Alhaji Abubakar Tafawa Balewa, valgte et regeringssamarbejde med Action Group, mens NCNC denne gang måtte overtage oppositionens pladser. Det var muligvis på grund af affæren omkring Azikiwe i 1956, der ikke gjorde NCNC til en helt værdig regeringspartner, men Balewas valg kan også være truffet ud fra den betragtning, at der måtte være flere berøringspunkter mellem NPC og Action Group,

der begge var tilhængere af regionernes selvbestemmelsesret i så mange sager som muligt.

Balewa, født 1912, er en yderst moderat og konservativ politiker. Han er ikke udgået fra den kreds af emirer og stormænd, der ellers har præget Nordprovinsens politiske liv, men var lige fra begyndelsen med til at opbygge NPC til en effektiv politisk organisation. Han er uddannet som lærer og har aflagt endelig examen i England. Han deltog allerede fra 1947 i det politiske arbejde både i Nordregionen og som medlem af det fælles lovgivende råd i Lagos. Han var oprindelig yderst skeptisk over for tanken om Nigerias eenhed, men kan tages som et typisk exempel på den forandring, der med tiden skete i nordnigerianernes holdning i dette spørgsmål, efterhånden som NPC ved at gå aktivt ind i det fælles politiske arbejde sikrede sig indflydelse på den form, hvorunder et samlet Nigeria skulle opnå uafhængighed.

FORFATNINGSÆNDRINGEN 1958

Allerede september 1958 afholdtes pâny konference i London. Her forlangte Nordregionens repræsentanter, at regionen fik selvstyre på linie med de 2 øvrige regioner i marts 1959, hvilket blev imødekommet fra engelsk side.

Den engelske regering meddelte iøvrigt, at den, såfremt et nyvalgt Repræsentanternes Hus anmodede om uafhængighed for hele Nigeria, ville stille sig imødekommende og foretage de nødvendige skridt, så Nigerias uafhængighed kunne erklæres 1. oktober 1960.

Det var ikke uden grund, at Østregionens premierminister, Azikiwe, på vej hjem fra konferencen sendte et glædesbudskab i forvejen. »Dette er en stor dag. For mig er det en dag, der giver anledning til personlig glæde, fordi jeg nu kan se begyndelsen på enden af vor politiske afhængighed. Budskabet om, at Hendes Majestæts regering vil anerkende 1. oktober 1960 som vor nationale uafhængighedsdag, er et budskab fuld af håb. Det er opfyldelsen af mit livs mission og virkeliggørelsen af alle patriotiske nigerianeres drøm.«

Inden konferencen sluttede, havde Azikiwe dog måttet affinde sig med, at der også i Østregionen skulle oprettes et høvdingeråd som i de to øvrige regioner. Men dette har formentlig forekommet NCNC at være en billig pris at måtte betale for Nigerias uafhængighed – ikke mindst, da høvdingene i Østregionen ikke havde nogen særlig autoritet og derfor næppe ville kunne true regionalforsamlingens og dermed partiets indflydelse.

VALGENE DECEMBER 1959 OG NIGERIAS UAFHÆNGIGHED

De føderative valg til Repræsentanternes Hus fandt sted i december 1959. Valgkampen førtes med stor heftighed og under anvendelsen af alle tænkelig tekniske hjælpemidler. Det gamle had mellem NCNC og Action Group blussede op igen og førte visse steder til voldsomme sammenstød. Kampen mellem de to partier fik særlig kulør derved, at begge partiledere, Awolowo og Azikiwe, var trådt tilbage som premierministre for henholdsvis Vest- og Østregionen for at søge valg til den føderale forsamling.

Repræsentanternes Hus har ialt 312 pladser. Af disse opnåede NPC de 142 – alle i Nordregionen. NCNC og dets støtteparti i Nordregionen, *Northern Elements Progressiv Union* (NEPU), der har udskilt sig af NPC, vandt 89, heraf de 58 i Østregionen, og Action Group vand 73, 34 i Vestregionen og 24 og 14 i henholdsvis Nord- og Østregionen. Endelig opnåede 8 uafhængige valg.

Med denne sammensætning var der forskellige muligheder for regeringsdannelse. Action Group søgte kontakt med både NPC og NCNC for at vejre stemningen for dannelsen af en koalitionsregering med een af disse partier, men dobbeltspillet blev opdaget, og i stedet valgte NPC og NCNC at danne regering sammen, mens Action Group atter måtte indtage oppositionens rolle.

Premierminister blev atter Alhaji Balewa, der fra nytår 1960 kunne føje et »sir« ind mellem sine to første navne. Derimod valgte Azikiwe at blive uden for regeringen og blev i stedet valgt til præsident for Føderationens Senat.

Det blev således Alhaji Balewa, der som premierminister i januar 1960 under nærværelse af den engelske premierminister Macmillan, fremsatte det forslag til resolution om Nigerias fulde selvstændighed fra 1. oktober 1960, der eenstemmigt blev vedtaget af Repræsentanternes Hus.

Der er noget karakteristisk for udviklingen i Nigeria heri. At Balewa som premierminister, men samtidig som repræsentant for den region, der længst havde været tilbageholdende med hensyn til ønsket om nigeriansk selvstyre og i begyndelsen nærmest været modvillig over for et for nært forhold til de sydlige regioners mere folkeligt indstillede politikere, skulle fremsætte det endelige krav om Nigerias selvstændighed og blive den selvstændige føderations første regeringsleder, er betegnende for det politiske skred, der var foregået i Nigeria fra de første krav om landets selvstændighed i 1922 og til 1960.

Man kan måske også se noget symbolsk i, at Azikiwe – forkæmperen for Nigerias eenhed og fra sin ungdom med i bestræbelserne for dets uafhængighed af engelsk herredømme – blev afskediget som senatspræsident og fra november 1960 er den engelske dronnings repræsentant i landet som generalguvernør for Føderationen Nigeria.

LITTERATUR:

Nigeria. The Political and Economic Background (Udgivet af The Royal Institute of International Affairs, London, 1960) giver i koncentreret form et godt indblik i Nigerias udvikling frem til oktober 1960. I det første nummer af et nyt tidsskrift, *Latitude,* (udgivet af Afrikawa Society, Nigeria) har professor i historie ved Ibadan universitet, *K. Onwuka Dike,* givet en fremstilling af Nigerias udvikling med hovedvægten på tiden før 2. verdenskrig, der er et nyttigt supplement til de tidligere, overvejende engelske fremstillinger. I »*Zik. A Selection From the Speeches of Nanmdi Azikiwe*« (Cambridge University Press, 1961) belyses Nigerias politiske problemer fra 1930'rne til i dag ved uddrag fra taler af Azikiwe – og de er naturligvis præget af hans egen stilling. Særlig værdifuld er en tale han holdt på Oxford universitet i 1957 om »The Development of Political Parties in Nigeria« (s. 301–34). Endelig skal anføres, at *Lord Hailey* både i sin *African Survey* og part III af værket om *Native Administration in the British African Territories* (London 1951) giver gode og nøgterne oplysninger om styret af Nigeria. Et værk af *Hugh H. & Mabel M. Smythe, The New Nigerian Elite,* Stanford, California, 1960, er desværre kommet mig så sent i hænde, at jeg ikke har kunnet benytte det ved denne fremstilling. Det indeholder en analyse af de politisk aktive befolkningslag i Nigeria. Det samme gælder *Obafemi Awolowos* selvbiografi »*Awo*« (Cambridge University Press 1960), der giver oplysninger om Action Group og dens leder. *T. S. Coleman's* »*Nigeria: Background to Nationalism*« (Berkeley, California 1958) har jeg heller ikke kunnet benytte, men denne meget omfattende bog udgør med Nigeria som udgangspunkt et grundigt studium af afrikansk nationalisme i det hele taget.

Samtlige omtalte bøger enten er eller vil meget snart blive anskaffet af Det kongelige Bibliotek, og jeg vil gerne benytte lejligheden til at takke Biblioteket for dets hjælpsomhed med fremskaffelse af en herhjemme hidtil ret ukendt litteratur.